

Metodenotat

Forbrugsadfærd i ungdomslivet – Forbrugstendenser 2021

Forbrugerrådet Tænk

11-11-2021

1. Om dataindsamlingen

Undersøgelsen ”*Forbrugsadfærd i ungdomslivet – For-brugstendenser 2021*” er gennemført i perioden maj til juli og omfatter 7.500 unge i alderen 18-30 år.

Data er indsamlet via et online spørgeskema, som de unge har kunnet tilgå via et link eller en QR-kode, som de har modtaget med et invitations- og/eller påmindelsesbrev. Man har kunne besvare spørgeskemaet på både computer, tablet og smartphone. Ved at besvare undersøgelsen indgik de unge i en konkurrence om tre gavekort på hver 5.000 kr.

Dataindsamlingen er i praksis foregået ad flere omgange. Først udsendtes et informationsbrev postalt (via PostNord) fra Forbrugerrådet Tænk til de 7.500 deltagere (indledningsvist i mindre grupper som soft launch). Svarede deltagerne ikke på dette, er der blevet udsendt et rykkerbrev med en chokolademønt. I alle brevene har hver deltager fået sit eget, unikke password, der gav adgang til spørgeskemaet via internettet.

Der blev påbegyndt telefonisk påmindelse 10 dage efter udsendelsen af brevene. De telefoniske påmindelser fandt primært sted fra kl. 16-21 i hverdagene og kl. 13-17 i weekenden, hvor ni interviewere ringede ud. Samplet er beriget med telefonnumre fra offentlige tilgængelige databaser. Interviewerne har ringet til respondenter, som på det pågældende tidspunkt endnu ikke havde besvaret undersøgelsen. Der er foretaget op til syv telefoniske påmindelser per respondent.

I de telefoniske påmindelser blev respondenterne spurgt, om de ønskede at få tilsendt spørgeskemaet per email. De, der efterfølgende fortsat ikke havde besvaret spørgeskemaet, modtog en ligeledes en påmindelse på deres email-adresse.

Foruden informationsbrev og rykkerbrev, modtog de unge også en SMS-påmindelse. Den tilsendte sms indeholdt besked om undersøgelsen, det personlige link samt en opfordring til at deltage.

2. Antal besvarelser og svarrate

Populationen for undersøgelsen udgøres af unge i alderen 18-30 år.

De unge er udtrukket tilfældigt på baggrund af deres CPR-nummer. Bruttostikprøven blev på Forbrugerrådet Tænks bestilling leveret af CPR-kontoret. Bruttostikprøven indeholdt 7.500 unge samt deres adresseoplysninger, oplysninger om køn og fødselsår.

I alt besvarede 1.648 18-30-årige det fulde spørgeskema. Hvilket giver en svarrate på 22 pct. Dette er en lavere svarrate en tidligere, men tilsvare den generelle tendens til lavere svarrater på postale undersøgelser.

3. Dataindsamlingsmæssige udfordringer

3.1.1 Unge er en særlig målgruppe

Unge i alderen 18-30 år er generelt en målgruppe, som kan være svær at nå, når man ønsker at indsamle repræsentative surveydata. Ungdomslivet er typisk kendetegnet ved en travl hverdag, og mange unge balancerer både skole, fritids- eller fuldtidsarbejde og et rigt socialt liv. Tiden kan derfor for mange unges føles knap, og motivationen for at besvare spørgeskemaundersøgelser tilsvarende lille. Desuden er 18-30-årige en meget ombejlet målgruppe, og unge i denne aldersgruppe modtager ganske givet invitationer til flere undersøgelser i løbet af et år. Undersøgelsens målgruppe udgør dermed i sig selv en udfordring for dataindsamlingen.

3.1.2 Tidspunkt for dataindsamlingen

Af hensyn til sammenlignelighed med tidligere undersøgelser er spørgeskemaet udsendt op til sommeren. De første invitationsbreve blev sendt ud d. 18. maj 2021, og de første besvarelser af spørgeskemaet er modtaget d. 21. maj. Dataindsamlingen var sat til at slutte d. 4. juli. Efter deadline besvarede yderligere 30 respondenter imidlertid spørgeskemaet og den sidste besvarelse er således modtaget den 18. august 2021.

Det betyder, at respondenterne er blevet inviteret til – og har deltaget i undersøgelsen hen over foråret og sommeren, i en periode hvor mange unge givetvis har haft travlt med først eksaminer og dernæst ferie, og af den grund måske har været mindre hjemme end ellers.

Dertil skal det nævnes, at dataindsamlingen er pågået i en periode, der i et vist omfang har været påvirket af coronapandemien. Under coronapandemien har store dele af det danske samfund været lukket ned, de fysiske forbrugsmuligheder markant indskrænkede, og mange danskere har oplevet ændringer i beskæftigelsesstatus og/eller indkomst. Coronapandemien har således haft mærkbare økonomiske konsekvenser for mange danskere og har generelt betydet, at den økonomiske fremtid, for landet såvel som for den enkelte, har været mere usikker. Det er muligt, at dette kan have en betydning for resultaterne, der dog ikke, som det ellers kunne forventes, viser markante nedgange i unges indkomstniveau eller rådighedsbeløb, ligesom den økonomiske trykkel heller ikke synes påvirket heraf. Af netop den årsag, at undersøgelsen er pågået under coronapandemien, indeholder dette års undersøgelse en række spørgsmål, der omhandler corona. Med disse spørgsmål har vi forsøgt at belyse, om unge har oplevet, at deres forbrug, trivsel og generelle livssituation har ændret sig som følge af pandemien.

3.1.3 Postal omdeling af invitationer til undersøgelsen

Den postale udsendelse af invitationer til spørgeskemaet har ligeledes potentielt indebåret en række udfordringer for dataindsamlingen. Først og fremmest har den postale udsendelsesmetode betydet, at dataindsamlingen er foregået over en forholdsvis lang periode, fordi postal omdeling ganske givet er mere omstændigt og tidskrævende end udsendelse via f.eks. e-mail eller e-boks.

Dertil kommer, at langt størstedelen af breve i dag sendes elektronisk, hvilket betyder, at unge i mindre omfang end tidligere – og i mindre omfang end ældre aldersgrupper – er vant til at modtage fysiske breve. Dette kan potentielt have haft den betydning, at nogle unge ikke har været opmærk-

somme på, om de har modtaget fysisk post, og fx ikke har tjekket deres postkasse i perioden for dataindsamlingen. Det er dog også muligt, at den postale invitation for nogle unge har vakt en nysgerighed og motiveret dem til at deltage i undersøgelsen.

Den postale udsendelse af både invitation og rykkerbrev vurderes på baggrund af ovenstående således at have været en udfordring for dataindsamlingen og kan potentielt have kompromitteret svarprocenten.

3.1.4 Muligt selektionsbias

På tværs af undersøgelser ses generelt en tendens til, at en særlig type personer er mere tilbøjelige til at besvare spørgeskemaet end andre. Svarrater er generelt højest blandt ældre aldersgrupper, blandt kvinder frem for mænd og for personer med længere uddannelser. Også i denne undersøgelse er der risiko for, at en særlig type unge har besvaret spørgeskemaet. Hvis denne gruppe systematisk adskiller sig på spørgsmål om gentagne betalingsproblemer, tryghed og trivsel, kan det potentielt føre til en bias i undersøgelsens estimater.

Det er vores teoretiske forventning, at såfremt en selektionsbias eksisterer, vil selektionen være skæv imod, at unge med betalingsproblemer undlader at svare. Hvis dette er tilfældet, vil vi undervurdere antallet af unge med gentagne betalingsproblemer, og andelen vil således være større end undersøgelsens estimat på 8,1%.

4. Repræsentativitetstest

Tabel 1 nedenfor viser en opgørelse over stikprøvens repræsentativitet på køn, alder, region og uddannelse.

I tabellens højre kolonne sammenlignes de i stikprøven opnåede fordelinger med populationsfordelingerne på de enkelte variables kategorier. Sammenligningen viser, at stikprøvens andele (forud for vægtning) i de fleste ikke afviger fra andelen i populationen, og at der i de tilfælde, hvor den gør, er tale om forholdsvis beskedne forskelle.

Repræsentativitetsanalysen vidner imidlertid om, at der er en underrepræsentation af mænd, 25-30-årige og erhvervsuddannede i stikprøven.

Tabel 1: Sammenligning mellem fordelinger på demografi mellem stikprøve og population

		Stikprøve	Population	Afvigelse (i %-point)
Region	Hovedstaden	37%	36%	+1
	Midtjylland	26%	24%	+2
	Nordjylland	10%	10%	+0
	Sjælland	9%	11%	-2*
	Syddanmark	19%	19%	+0
Køn	Mand	44%	49%	-5*

	Kvinde	56%	51%	+5*
	Non-binær	0%	0%	+0
Alder	18-24 år	62%	56%	+6*
	25-30 år	38%	44%	-6%*
Uddan- nelse	Ingen uddannelse, grundskole eller FGU	20%	20%	+0
	Gymnasial uddannelse	37%	33%	+4*
	Erhvervsfaglig uddannelse	8%	16%	-8*
	Kort videregående uddannelse	3%	4%	-1
	Mellemlang videregående uddannelse	17%	18%	-1
	Lang videregående uddannelse eller Ph.d.	11%	9%	+2*

* $p < 0,05$

Note: Populationsfordelinger for uddannelse er baseret på tal for befolkningens højest gennemførte uddannelsesniveau for aldersgruppen 20-29 år, da de præcise fordelinger for 18-30-årige ikke er tilgængelige på Danmarks Statistik.

5. Vejning

For at tage højde for den samplingskævhed, der er mellem stikprøve og population er data efterfølgende vægtet ved brug af populationsdata fra Danmarks Statistik. Der er vejet på køn, alder og region, og stikprøven kan dermed betragtes som repræsentativ for den danske befolkning mellem 18 og 30 år på disse parametre. Der er herved opnået vægte mellem 0,75 og 1,74.

Ved sammenligning med tidligere undersøgelser er data for disse ligeledes vejet ud fra samme metode. Beslutningen om ikke at medtage uddannelse i denne vejning er truffet af hensyn til at holde vægtene lave over tid.

Forud for vejningen er der foretaget en analyse af forskellene i estimerne med og uden vejning for at undersøge, om vejningen betød signifikante ændringer i resultaterne. En sådan analyse er foretaget på alle tre datasæt (2015, 2017 og 2021) og viste, at vejningen ikke havde en signifikant påvirkning på resultaterne.